

I

*Het treurige leven van een winkelbediende – De gebeurtenis
van de dag – Een bepaalde kleur groen –
Mary Ann maakt haar entree – Grootse plannen*

O... *bell!*

Ondanks de deken en het kussen waaronder ik mijn hoofd verstopt had, drong de hoge stem van meneer Procopius tot me door en begon de dag zoals alle andere dagen: met het gevoel 'o... *bell!*'.

Ik haatte dat moment, het moment waarop ik zeker wist dat dit mijn leven niet was en dat er ergens een vergissing gemaakt moest zijn. Alsof het puur toeval was dat ik wakker werd op een muffe zolderkamer boven Victor Procopius' Herenmodepaleis als winkelbediende. *Winkelbediende!* Wat was er met me gebeurd? Een halfjaar geleden had ik nog zo goed als in m'n eentje een kroeg draaiende gehouden, verdorie. Nu stond ik elke dag van zeven uur 's morgens tot negen uur 's avonds 'ja, meneer' en 'nee, meneer' te zeggen tegen een Griek met een slecht gebit.

Om de ellende van het opstaan maar zo snel mogelijk achter de rug te hebben, schopte ik de deken van me af en zette mijn voeten op het tapijt van vuil ondergoed, moppenblaadjes en kruimels dat zich in de afgelopen maanden rond mijn bed had verzameld. Ik was altijd al een varken geweest en sinds ik een kamer met nog twee van die viespeuken deelde helemaal.

In het bed onder het dakraam was Paddy geeuwend en kontrabbend bezig wakker te worden. Omdat hij 's morgens altijd op z'n onsmakelijkst was, draaide ik me maar snel om naar Marcel, die al bij de deur stond en springend probeerde zijn nachthemd in zijn broek te proppen. Hij was van ons drieën de enige ochtend-

mens en naar hem kijken had hetzelfde effect als een guts koud water in je gezicht: je *moest* eruit.

‘Morrege,’ zei ik.

‘Ah, Adrian, *bien dormi?*’ vroeg hij, want hij was Frans en had nooit de moeite genomen fatsoenlijk Cockney-Engels te leren. Niet dat dat in dit deel van Londen iets uitmaakte. In Soho komt bijna iedereen uit het buitenland.

Nadat ook Paddy zich min of meer aangekleed had, renden we langs drie steile trappen naar beneden. Het was intussen al tien over zeven, en tien minuten waren voor meneer Procopius wat een uur voor een normaal mens was. Om negen uur zouden de klanten komen en God verhoede dat ze zijn winkel in wanorde zouden aantreffen!

‘Ramen eerst... vreselijke troep... gisteren al die regen,’ begon hij, wijzend op twee emmers sop aan zijn voeten. In tegenstelling tot Marcel sprak hij accentloos Engels, maar hij was meestal te gehaast om hele zinnen uit te spreken. Vandaar dat er een soort telegramtaaltje ontstaan was, dat wij achter zijn rug venijnig imiteerden. Want wat Paddy, Marcel en ik met elkaar deelden, was een hartgrondige verachting voor onze werkgever en dat schiep een band.

In Victor Procopius’ Herenmodepaleis was de regel ‘De klant is koning’ verbasterd tot ‘Het winkelpersoneel is slaaf’. Meneer Procopius had door vijftien jaar hard en nerveus werken een zaak opgebouwd met een behoorlijke klantenkring, maar verwachtte nog steeds dat elke heer die de winkelbel deed rinkelen, uit was op zijn ondergang. Dus werden klanten ontvangen met meer buigingen dan een Japanse keizer ten deel zouden vallen, werden er met kruiperige gebaren veel te dure sigaren gepresenteerd en werden gestreken plooiën tot op de millimeter nagemeten. Alles om te voorkomen dat er ooit maar eens één min, miezerig klachtje zou ontstaan.

En dus stonden we hele dagen te luisteren naar de wensen van halfgeslaagde kunstenaars en kantoorklerken die geen geld hadden om in het betere gedeelte van de stad een pak te laten maken.

Victor Procopius was goedkoop. O ja, dat was hij zeker. Elke

avond ging er weer een lijst met maten en een bundel corduroy, tweed of flanel de deur uit naar een joodse werkplaats in de achterbuurten, waar er met behulp van naald en draad, bloed, zweet en tranen binnen een week een keurig pak van gemaakt werd.

Het was een troost om te weten dat er altijd nog mensen slechter af waren dan wij.

Marcel en ik waren de straat op gegaan om de luiken voor de ramen weg te halen en de 'vreselijke troep' op te ruimen die een regenbuitje van vijf minuten had achtergelaten. Paddy scharrelde intussen in de etalage rond, met zijn mond vol spelden. Hij moest wat verschikken aan de in zomerse vrijetijdspakken gestoken etalagepoppen, die onze haat voor Victor Procopius deelden door zomaar, zonder enige aanleiding, om te vallen of uit de naad te barsten.

Zodra Paddy ons ontdekte, besloot hij er een voorstelling van te maken. Hij drukte zijn dikke lippen tegen het glas, blies zijn wang rond en liet zijn ogen uitpuilen, zodat hij precies op een kabeljauw leek, of iets anders wat je op de kar van een visventer kunt zien liggen. Het was zo'n levensechte imitatie dat Marcel en ik in de lach schoten. Dat was genoeg om meneer Procopius naar buiten te brengen. Omdat hij het niet aandurfde in de stille straat te schreeuwen, wierp hij ons enkel een ontstelde blik toe en beloofde nog wat extra werk voor ons te zoeken, omdat we blijkbaar niet genoeg te doen hadden.

Ik wisselde een snelle blik van verstandhouding met Marcel en Paddy, die nog steeds met zijn mond tegen de ruit gekleefd stond. We zouden het hem weleens betaald zetten. God mocht alleen weten wanneer.

Na een haastige wasbeurt, waarbij ik het helaas met Paddy's gore sop moest doen, ontbeten we. Het was brood, boter en sterke thee, zoals elke morgen, en met iets van poëtische wanhoop bedacht ik dat mijn leven even schraal en eentonig was als mijn ontbijt. God, op zulke momenten leek ik wel zo'n verrekte dichter!

Om klokslag negen uur gingen we open, alsof er dan al een hele rij voor de deur stond te wachten. Marcel en ik waren door Procopius bij de toonbank gezet. Paddy stond met zijn zondagse glimlach bij de deur, terwijl de eigenaar zelf de portretten van variétéartiesten en andere plaatselijke beroemdheden die in zijn pakken gekleed gingen, nog eens herschikte. Ik bekeek hem met walging: een kleine man, druk op en neer hippend als een mus en klaar om de meest misselijkmakende uitdrukking van gedienschtigheid op zijn gezicht te toveren zodra er een klant over de drempel zou stappen.

Voor ik eens word als jij, dacht ik, voor ik toch ooit eens word als jij.

Het was een rustige morgen. Er kwamen wat mannen langs op weg naar hun werk in weet-ik-waar, een paar dienstmeisjes, een jongen op krukken en een Italiaanse ijsverkoper, maar geen van Procopius' zo gevreesde en verafgode klanten. Ik was door de baas aan het spelden tellen gezet. Een volkomen nutteloos karweitje waarbij je ervoor zorgde dat elk speldenkussen exact vijfendertig spelden had en dat geen ander doel had dan je bezig te houden. Ik was net aan speldenkussen nummer vier begonnen, toen ik aan Paddy's adem hoorde dat er iets te gebeuren stond. Hij was een luidruchtig mondademer, wat vooral 's nachts behoorlijk irritant was, en elke keer als er iets gebeurde dat afleiding kon brengen in ons oersaai winkelbestaan, maakte hij een soort slurpend geluid, waardoor we meteen paraat waren.

Ik keek op en zag de dikste man die ik ooit gezien had, onze zaak binnenkomen. Het was een mirakel dat hij door de deur kon, maar hij deed het en waggelde nu, een en al lillend vlees, naar de toonbank. Voor Marcel of ik ook maar 'goedemorgen' had kunnen zeggen, had Procopius zich al voor hem geworpen, alsof hij verwachtte dat het eerste wat uit onze mond zou komen een grove belediging zou zijn.

De wandelende vleesberg wist door tijdig af te remmen een botsing te voorkomen en keek enigszins verbaasd naar het hoopje Griekse gedienschtigheid aan zijn voeten.

'Goedemorgen, meneer. Welkom in Victor Procopius' Herenmodepaleis, waarkunnen we u meevandienst zijn?'

Procopius stak zijn gebruikelijke verkooppraatje nog sneller af dan anders. Ik zag hem de man intussen van hoofd tot voeten opnemen, opgewonden uitrekenend hoeveel een kostuum voor deze reus wel niet op zou brengen. Dit was een goeie klant! Dit was een heel goeie klant!

Terwijl Procopius in een aanmoedigende houding klaarstond om op elk verzoek in te gaan, liet de dikke man een nonchalante blik over de toonbank gaan, over de kassa, de speldenkussens, Marcel en mij.

‘Als het niet te veel moeite is,’ begon hij met een diepe stem, waar ik zowel een Frans accent als enig sarcasme in herkende, ‘zou ik graag een pak willen laten maken. Maar is dat hier wel mogelijk?’

Marcel gniffelde. Alles in de zaak, van de paspoppen tot de modeplaten aan de wand, vertelde dat dit geen kruidenierswinkel was. Aan Procopius ging de humor van de opmerking echter voorbij.

‘Natuurlijk is dat hier mogelijk! Zeker, alles is mogelijk: daagse kostuums, vrijetijdspakken, avondkleding. Mantels doen we ook, uitgaansmantels met satijn gevoerd... Dat laatste natuurlijk tegen meerprijs.’

‘Ah,’ zei de man, die nu het bepleisterde plafond van de winkel aan het bekijken was, ‘maar ik zoek iets speciaals.’

Procopius begon het op zijn zenuwen te krijgen. Dit was geen gewone klant. Dit was een klant met eisen, een klant die waarschijnlijk heel moeilijk zou kunnen doen! Marcel, Paddy en ik zagen hem met leedvermaak kronkelen. We hadden die vette kerel met zijn achteloze blik wel een hand willen geven, maar de regels van de winkel geboden ons op onze plaats te blijven staan tot meneer Procopius ons met een vingerknip een opdracht gaf.

Ik nam ondertussen de vreemdeling goed in me op. Het moest een Fransoos zijn. Geen Engelsman zou zich in een vest als het zijne op straat durven vertonen. Het spande zich, groen en lichtroze, over zijn enorme buik en had een rij knopen die uit afwisselend rode en blauwe edelstenen bestond. Het was wat je noemt een luidruchtig vest. Het overstemde met al zijn kleur de ernst van het onopvallende zwarte pak, en leek uit te schreeuwen dat zijn

eigenaar geen gewone sterveling, maar een kunstenaar of op zijn minst een *bobémien* was. Ik was benieuwd wat het 'speciaals' was dat deze klant zocht. Specialer dan dit vest kon het toch moeilijk zijn.

'Iets speciaals...' herhaalde Procopius en deed uit ontzag een stap achteruit. 'Dat mag geen enkel probleem zijn. Wat had meneer in gedachten?'

De klant smakte met zijn lippen, alsof hij een smakelijke maaltijd ging beschrijven. 'Wel, het is een kostuum, eenvoudig en smaakvol van snit, zoals dit hier.' Hij wuifde nonchalant naar een foto van een acteur die er met zijn brede schouders en slanke heupen uitzag als de droom van iedere vrouw. 'Misschien iets wijder rond de taille. Goed afkledend, met een mooie plooï. Maar... en nu komt het. Het kostuum moet een bepaalde kleur hebben.'

Procopius, die bij elk woord had staan knikken, bleef nu stokstijf stilstaan. Ik hoorde hem bijna in gedachten nagaan welke kleuren wij in voorraad hadden.

'Groen,' ging de dikke man verder, 'en niet zomaar elke kleur groen. In godsnaam niet dat afzichtelijke grijs-gele groen van die Jaegerpakken waar sommige lui in rondlopen. Die vegetarische salonsocialisten als Bernard Shaw. *Mon Dieu!* Meneer, ziet u me aan voor zo'n persoon?'

Procopius haastte zich 'nee' te schudden.

'En ook niet dat groen dat je aan die bomen hier in Londen ziet. Platanen. Bah! Banale bomen, vindt u ook niet? Het is trouwens toch zelden dat de natuur iets origineels voortbrengt. Appelgroen. Grasgroen. Mosgroen. Zo voorspelbaar. Nee, ze kan niet tippen aan het genie van de bloemist met zijn verfbaden... Kijkt u eens...'

Hij haalde een klein doosje te voorschijn dat het merk van Good Years, een bloemist in de Royal Arcade, droeg. Er zat één enkele bloem in. Een groene bloem.

'Kijk, dat bedoel ik. Een groene bloem, dat zal de natuur niet uit zichzelf bedenken. Haar bloemen zijn rood of geel of roze. Opgetut als een straatmadelief, als u mij die banale uitdrukking wilt vergeven. Een groene bloem, dat gaat haar fantasie te boven. *Et voilà*: de verven van de bloemist creëren er een! Meneer, *dat* bedoel ik nu!'

Procopius knikte en schudde tegelijk en begreep er helemaal niets van. Wij trouwens ook niet, maar dat maakte niet uit. Die tonronde, liederlijke buitenlander had ons nu al een leuke ochtend bezorgd.

‘Zo’n kleur groen. Precies zo’n kleur groen,’ vervolgde hij, ondertussen verliefd naar de bloem op zijn hand starend. ‘Hebt u dat?’

Procopius had al ‘ja’ geantwoord voor hij over de vraag nagedacht had. ‘Ja... dat wil zeggen... niet in voorraad, maar we kunnen het bestellen. We kunnen het zeker bestellen. Precies die kleur. Ja, dat moet zeker lukken. Ja... ja...’

Op het ronde gezicht van de klant verscheen een brede, bijna kinderlijk verraste lach. ‘Meent u dat? Ik had nooit gedacht... Hier zomaar in een winkel in Soho... Ik stap hier naar binnen en... U moet een vermaard kleermaker zijn in dit deel van de stad. Een echte meester.’

Procopius groeide zichtbaar door dit compliment. ‘Ach, meneer, we doen ons best. We doen ons best, ik en m’n jongens. Misschien dat we in de paskamer verder kunnen praten. We hebben een grote paskamer, heel comfortabel... leunstoelen, sigaren... Marcel zal daar uw maten nemen. Marcel!’

De vingerknip dirigeerde Marcel naar de paskamer. De voorstelling was afgelopen. Procopius sloot met een laatste buiging de deur achter hen en ik ging verder met mijn speldenkussens. Bezoek van een dikke vent. Waarschijnlijk was dat de enige gebeurtenis van vandaag.

Van Marcel kregen we niets meer over die vreemde klant te horen. Hij was de rest van de dag ongelofelijk chagrijnig, ook al was het woensdag en zouden we al om vijf uur dichtgaan. Mijn humeur werd in de loop van de middag steeds beter. Ik had me iets herinnerd wat ik door mijn ochtendhumeur zo goed als vergeten was. Tegen halfvijf begon ik naar de deur te kijken. Omdat het een rustige middag was, gingen we alvast wat opruimen. Paddy slenterde naar achteren om de bezems en de emmers nat zaagsel klaar te zetten, waarmee we straks de vloer schoon zouden vegen. Marcel rommelde met een dik boek vol afschriften en rekeningen, dat hij beurtelings kwaad openklapte en weer dichtsmeet.

‘Augustus Trops... ja hoor: Gussie!’ hoorde ik hem nijdig mompelen.

Net toen ik hem wilde vragen wie of wat ‘Gussie’ was, zag ik haar aankomen. Om eerlijk te zijn, had ik haar eerst niet herkend. Ze rende vlak voor een paardentaxi de straat over, wat echt iets voor Mary Ann was, maar haar kleren waren *belemaal niet* Mary Ann. In plaats van haar kinderachtige schortjurk droeg ze nu een witte middagjapon, vol frutsels en lintjes, en zó lang dat ze er bijna over struikelde. Op haar hoofd had ze een enorme hoed, met een brede rand en niet minder dan vier struisvogelveren. De winkelbel leek extra hard te rinkelen toen ze de deur openduwde, als om de hele wereld te vertellen dat het Mary Ann Mayfield was die hier binnenkwam, *de* Mary Ann Mayfield van wie Londen nog veel zou horen.

Nog voor Procopius ‘Voorzichtig jonge juffrouw, voorzichtig!’ had kunnen roepen, hing ze al aan zijn arm en keek hem met haar zonnigste lach aan. ‘Dag meneer Procopius. Ik kom mijn kleine broertje ophalen.’

Ik zag aan mijn baas dat hij wilde zeggen dat het nog maar kwart voor vijf was, maar tegen Mary Anns lach had hij geen weer. Het waren de kuiltjes, had hij mij eens bekend, de kuiltjes in haar wangen. Als hij niet mijn baas was, had ik hem op zijn neus geslagen! Maar een kwartier voor sluitingstijd kwam die kuiltjesobsessie me goed uit.

‘Mijn broertje neemt me vanavond mee uit, meneer. Mag hij wat eerder weg?’

Een zeldzame, oprechte lach brak door op Procopius’ nerveuze gezicht. ‘Ja... wel ja... vooruit... voor deze ene keer.’

‘Die ouwe Griek is gek op je,’ zei ik tegen Mary Ann, toen we de winkel uit liepen.

‘Ach, ga weg!’ Ze haakte haar arm aanhankelijk in de mijne. ‘Je moet niet zo voor waakhond spelen, Adie. Ik weet van Abraham en de mosterd en van de bloemetjes en de bijtjes.’

‘Juist daarom. En de naam is overigens Adrian.’

‘Goed hoor. Wees niet zo snel op je teentjes getrapt. We hebben wat te vieren.’

Ik wees naar haar nieuwe kleren. ‘Die malle hoed en die soepjurk van jou soms?’

‘Ja, maar dat niet alleen. Zullen we daar binnengaan? Dan zal ik je ’t allemaal vertellen.’ Ze gebaarde naar een klein eethuisje met LAMSKOTELETTEN, SAPPIG EN SPOTGOEDKOOPI op de ruit.

Ik voelde bezorgd in mijn broekzakken. ‘Ik heb m’n weekloon nog niet gehad.’

‘En alles in het weekend verbrast natuurlijk. Geen zorgen. Ik heb geld.’

‘Ik laat geen meisje voor me betalen!’

Mary Ann bleef op de stoep voor het eethuisje staan. ‘Maar dat gebeurt er met je als je een gat in je hand hebt, kleine broer. Geen wonder dat je nog geen meisje gevonden hebt dat met jou uit wil.’

‘Leen me dan een paar shilling. Je krijgt het terug, eerlijk waar.’

‘Niks ervan. Ik trakteer je. Dat zal je leren.’

Het was de ellende dat ik sinds de kroeg was verkocht geen halfpenny meer kon sparen. Toen ik zelf nog de boekhouding voor The King’s Arms deed, kostte het me geen enkele moeite om zuinig te zijn. Maar nu snakke ik in het weekend zo naar afleiding dat ik zonder nadenken mijn laatste cent uitgaf. Alles om te vergeten dat er na dat weekend weer een maandag kwam, net zo dodelijk saai als alle maandagen.

Na wat gekissebis besloten we dat ik met Mary Anns geld zou betalen, zodat het net zou lijken of ik haar trakteerde. Over terugbetalen werd niet gepraat.

Het eethuisje was zo’n onduidelijke bedoening, niet chique en niet sjofel, met groezelige tafelkleedjes, maar een ober in deftig zwart, die meteen naast ons stond om op te noemen wat we konden bestellen: ‘Lamskoteletten, geroosterd rundvlees, gekookt rundvlees, ham, zalm met garnalensaus, varkenspastei.’

We kozen een plak ham met aardappelen en pickles en wachtten met een glaasje frambozenlimonade op onze bestelling.

‘En nu moet je maar ’es vertellen wat je verrassing is,’ zei ik tegen Mary Ann.

Ze schudde met de veren op haar hoed. ‘Zie je het niet? De jurk?’

Het kapsel? De hoed? *'The girl who is naughty but nice'*? Ik ben een Gaiety Girl!

Het duurde even voor het tot me doordrong. De Gaiety Girls van het Prince of Wales-theater. Goddelijk lange feeën met rougeblossjes en olijke knipoogjes, die elke avond zongen en dansten op het toneel en daarna uitgingen met miljonairs. En mijn zus Mary Ann. De combinatie was niet te maken.

'Sorry?' vroeg ik.

'Gai-e-ty Girl,' herhaalde Mary Ann nadrukkelijk, alsof ze het een kleuter moest uitleggen. 'Gaiety Girl hoed. Te koop in elke winkel. De grote mode van vandaag. Jij komt niet veel buiten, hè?'

'Maar hoe ben jij...?'

'Nou, kleine broer, dat gaat tegenwoordig zo: je komt auditie doen. En als je een leuk snoetje hebt en goed zingen en dansen kunt, nemen ze je aan. Ik begin in het korps, maar meneer Edwardes – dat is de baas van het theater, Adrian – zegt dat 'ie me nog weleens verder ziet komen. En daarom krijg ik nu les in acteren en zingen en spreken. Hij vindt dat ik nog een te opvallend Oost-Londens accent heb. En vanmiddag ben ik met 'n kleedster gaan winkelen. Ik heb nog drie jurken gekocht... O ja, en we zijn ook een k-o-r-s-e-t aan wezen meten. M'n taille moet nog wat slanker, zeggen ze.'

Mary Ann was ondertussen zo opgewonden geraakt dat het nu mijn beurt was om haar te plagen. Ze zat als een klein meisje met haar voeten te trappelen en in haar handen te klappen.

'Weet je moeder het al, Assepoester?' vroeg ik.

Onze ma had vroeger ook in het theater gewerkt, maar had voor haar kinderen altijd een 'beter leven' gewild, zoals ze dat noemde. Dat 'betere leven' hield een keurig burgermansbestaan in, waarbij je in een netjes aangeharkte buitenwijk woonde en op zondag niet je roes uitsliep, maar naar de kerk ging. Het was ma niet gelukt. Maar dat kon zij niet helpen.

Mary Ann kleurde en nam schuldbewust een slokje van haar frambozenlimonade. 'Nog niet. Jij bent de eerste, Adie. Maar ze zal het toch wel goed vinden? Ik ga veel meer verdienen dan ik nu als kleedster doe. Daar krijgt zij natuurlijk ook een deel van. Dan

kan ze ook een nieuwe hoed kopen en misschien kunnen we wel gaan verhuizen. Ze loopt altijd te klagen dat onze kamer zo krap is...'

Ik moest grinniken, omdat mijn grote zus zich zo'n zorgen maakte dat ze ma probeerde te paaïen met cadeautjes. 'En vertel haar ook maar meteen over de Amerikaanse miljonair die jij aan de haak gaat slaan,' zei ik.

Mary Ann lachte kuiltjes in haar wangen. 'Het is een droom, Adie, een mooie rooie luchtballon. En die laat ik niet meer los nu ik 'm gevangen heb. Ik heb er genoeg van om arm te zijn. Het is stom om arm te zijn. Ik *hoef* niet arm te zijn.'

Twee borden met vettige, dampende ham werden voor ons op tafel gezet.

'Volgend jaar is het kaviaar,' zei Mary Ann.